

Majoor Geerligts pleit voor kortere missies

'De ogen van een UNMO moeten te veel zien'

Paul van Keulen

Kriskras door het voormalige Joegoslavië zijn zo'n vijfhonderd UNMO's te vinden. Deze waarnemers voor de VN reizen van front naar front. Aan de hand van hun rapportages ontstaat een actuele situatieschets in het crisisgebied. Zij vergaren de antwoorden op vragen als: Waar bevinden zich de frontlinies, hoe staat het met de krijgsgevangenen en hoeveel slachtoffers zijn er bij bepaalde beschietingen gevallen? Nederland levert ongeveer vijftig UNMO's. Een van hen was majoor Geerligts. Inmiddels zit sinds eind oktober zijn taak van een half jaar erop. Een interview met hem is een pleidooi voor kortere uitzending, betere communicatie en hulp aan de moslimenclave Gorazde.

ETTEN-LEUR - In de hoek van de kamer zit op een leren bank, een beetje achterover geleund, majoor F.H.V. Geerligts (53). Tijdens het gesprek zal hij regelmatig over zijn gevoelloze linkerzijde wrijven. Omdat een zenuw is afgeknipt, moet hij voorlopig rust houden. Het gevolg van een lichte hernia. 'Waarschijnlijk een overblijfsel van een zwaar en lang verblijf in Joegoslavië', meent hij. 'Misschien iets te veel met zandzakken gesjouwd.'

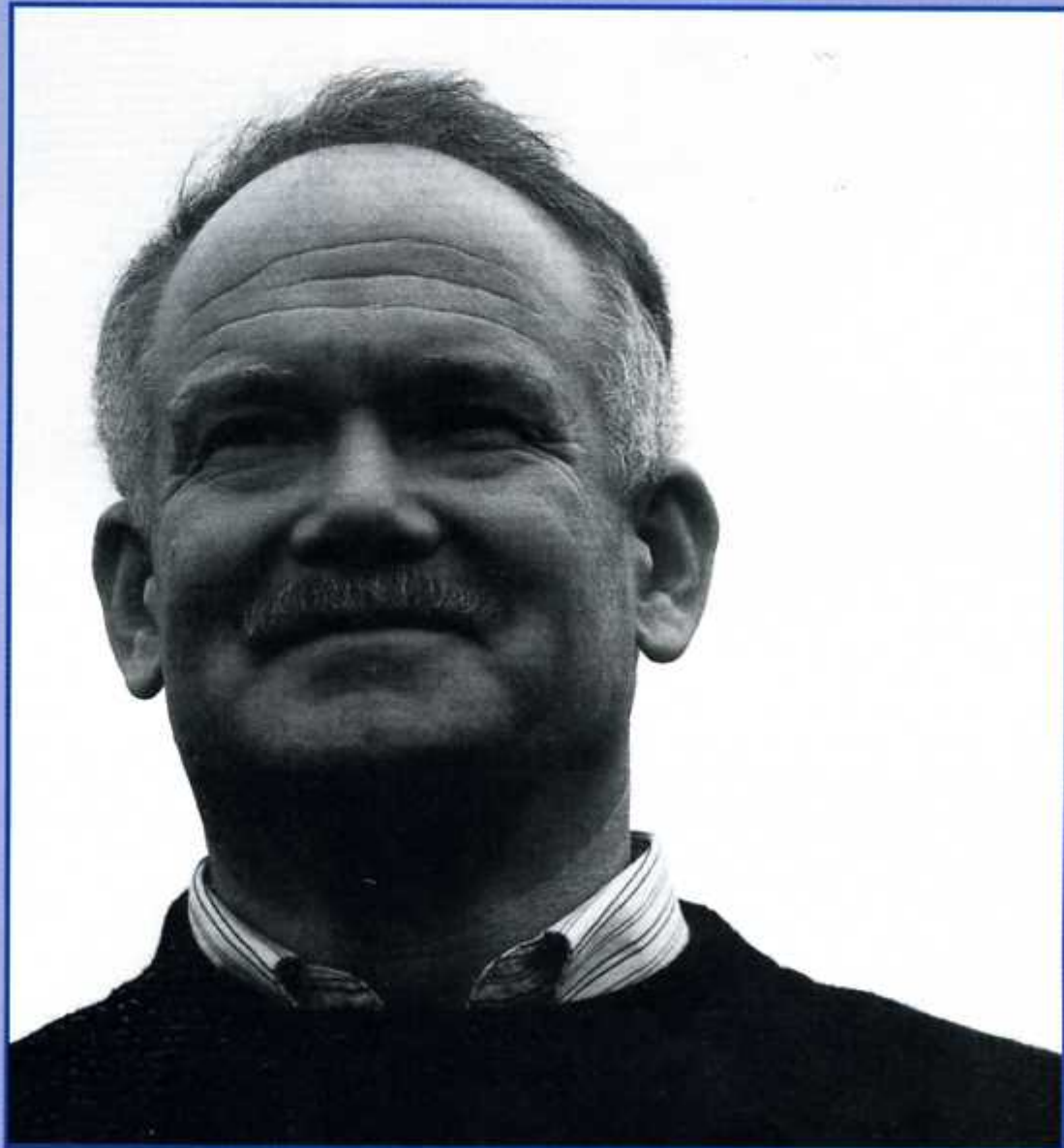
Toch zijn het niet alleen de lichamelijke inspanningen die een UNMO-missie zo zwaar maken. Hij ziet tevens het gebrek aan privacy, de primitieve huisvesting, het constante gevaar en al het menselijk leed als factoren die de UNMO uitputten. 'Na twee maanden raakte ik geen boek meer aan en schreef ik nauwelijks meer naar huis. Zaken waar ik anders graag tijd voor maak, daar had ik nu geen fut meer voor. Daar keek ik van op. Ik dacht nog: Ligt dat nu aan mij? Maar mijn collega's hadden precies hetzelfde, ook zij hadden aan het einde van de werkdag weinig energie meer over.' Hoewel zijn lichaam nog niet het oude is, blijkt weinig meer van de geestelijke uitputting. Op de salontafel ligt een boek met daaronder de krant, hij leest weer. Verder praat hij aan een stuk door. Een gesprek met Geerligts verwordt tot een monoloog, zeker wan-

neer het voormalige Joegoslavië aan de orde komt. Volgens zijn vrouw een indicatie dat hij er nog steeds erg veel mee bezig is. Maar zo ziet hij dat zelf niet.

'Nee hoor, over Libanon kan ik ook uren ouwehoeren.'

'Ja, maar daar heb je het toch minder vaak over', werpt zijn vrouw tegen. 'Bovendien ben je nog heel erg betrokken bij Bosnië. Als het jornaal met beel-

den uit Joegoslavië komt, zit je op het puntje van je stoel en lijken je ervaringen weer boven te komen. Over de gang van zaken daar heb je een hele duidelijke mening.' Het is die mening die majoor Geerligts niet onder stoelen of banken wenst te steken. Dat was vroeger al zo. Hij was het die dertig jaar geleden al riep dat het leger moest veranderen. En nu vreest hij voor de

Majoor Geerligts: 'Je moet me zien als een vader van drie kinderen, een Kroaat een Serviër en een Moslim.'

nadelige effecten van een beroepsleger zonder dienstplichtigen. Geerligns ziet zichzelf nog steeds als een 'enfant terrible'. Zijn opvattingen staan veelal haaks op die van defensie. Toch meent hij dat de tijd hem gelijk zal geven. Dat is volgens hem altijd nog zo geweest. Ook na zijn bezoek aan Joegoslavië legt hij zijn vinger op de wonde plek. Weer is hij het niet eens met de gang van zaken.

Waarom vindt u dat een UNMO slechts twee maanden naar een front moet worden uitgezonden?

Mijn mening is inderdaad dat je niet langer dan twee maanden op een hot-post moet zitten. Je moet je voorstellen dat je geen gas, licht en water hebt en dat de bevoorrading door ons zelf aangevoerd moet worden. En dat geeft de nodige problemen. We hadden slechte auto's en de communicatie met het hoofdkwartier stelde ook al niet veel voor. Ik was er niet toen een buitenlandse collega van mij ernstig gewond raakte. Het duurde negen uur voordat hij eindelijk in een ziekenhuis werd behandeld. Het is een wonder dat hij er weer helemaal bovenop is gekomen. Verder is het een zware klus omdat je de hele dag hard aan het werk bent. Voeg daaraan toe de constante beschietingen, soms drie maal daags, dan is het logisch dat je duf wordt. Je denkt niet meer aan huis en zoals ik al eerder zei; je hebt geen zin meer in lezen of in welke vorm van ontspanning dan ook, want daar ben je gewoon te moe voor. Dat is een reden. Daarnaast betwijfel ik of je nog een neutrale positie in kan nemen, wanneer je te lang in dat gebied bent. Je wordt op een gegeven moment ingepakt door de lokale autoriteiten. Daar bedoel ik mee -zonder overigens mijn teamleider af te vallen- dat de plaatselijke commandanten een rol speelden bij de beslissingen die wij moesten nemen. Zij wilden bijvoorbeeld niet dat we verhuisden. Ze zagen ons graag midden in de stad zitten, omdat een VN-gebouw als dat van ons niet beschoten mocht worden. Zo was de omgeving ook veilig. De plaatselijke autoriteiten zagen ons daarom niet graag vertrekken naar een woning buiten het centrum. Nou, onze commandant was daar gevoelig voor. Uiteindelijk verhuisde we wel, maar weer kwamen we in het centrum van de stad terecht.

'Gorazde, waar nog nooit een journalist is geweest, daar wordt geen hulp aan geboden.'

En dat terwijl er duidelijk betere locaties te vinden waren. Dan zie je dat niet langer de beste beslissing wordt genomen, maar er te veel naar bijvoorbeeld een burgemeester wordt geluisterd. Nu wil de VN dat UNMO's acht maanden aan de slag gaan. Vier maanden op een zogenaamde soft-spot, een rustige plek en vier maanden op een hot-spot. En volgens mij is twee, uiterlijk drie maanden echt het maximum. Ook al zou een UNMO om die neutraliteit te waarborgen na twee maanden naar een volgende stad verhuizen, dan nog is het werk fysiek en geestelijk te zwaar voor een langere periode.

Een van de taken van een UNMO is om waar te nemen. U heeft dus erg veel gezien. Misschien te veel?

Nee, je moet juist te veel zien. Zeker in Gorazde heb ik de meest verschrikkelijke dingen gezien. Ik heb ook nog in Dubrovnik en Sarajevo gezeten, maar wat ik hier zag, was nog wel het ergste. Dit dorp lag zo'n drie keer per dag onder vuur. 's Ochtend, 's middags en 's avonds, meestal een half uur voor zonsopgang. Zuiver om te pesten. Gewoon domweg in de stad. Tot aan onze lokatie toe. Op 55 meter van onze

woning hebben ze nog twee mannen geraakt, waarvan een dodelijk. De meeste mensen die ze raken zijn vrouwen en kinderen. In Gorazde hebben tussen de 1100 en 1200 mensen nog maar één been of helemaal geen benen. De helft van het ziekenhuis daar is weggeschoten. De operaties worden zonder verdoving uitgevoerd. De gewonden hebben geen enkele privacy. Ze worden geopereerd, terwijl iedereen toe moet kijken. En dat is een van de dingen waar ik me zo dood aan erger. Al die hulpkonvoien en andere hulp gaan allemaal naar Sarajevo of Mostar, maar Gorazde, waar nog nooit een journalist is geweest, daaraan wordt geen hulp geboden. Dat is gewoon erg. Er is aan alles gebrek. Van medicijnen en brandstof tot schoon ondergoed. Kijk, beschietingen zijn tot daarentoe, maar als er zoals in Gorazde helemaal geen militaire doelen te vinden zijn, dan is het toch wel triest.

Kunt u de ellende die u in Gorazde gezien heeft nog wel van u afzetten?

Nou, ik heb daar geen problemen mee, nee. Wat ik wel heel erg vind zijn gewonde kinderen. Kijk, volwassenen die uit elkaar

worden gereten, die wisten in ieder geval waar ze aan begonnen waren. Kinderen niet. Ik heb zelf vier kinderen en als je dan kinderen ziet die gewond zijn geraakt, die nauwelijks kunnen ademen en een vader staat erbij in tranen, nou dat dan is heel erg. Ik heb bij een meisje van zestien jaar gestaan met een groot gat in haar been. Een man hield dat ene been vast en een zuster knipte met een verbandschaar de wond schoon. En dat is daar normaal.

Op mijn voorlaatste dag raakte een tankgranaat de vierde verdieping van een flat. Ik ben daar heen gegaan. Uit de flat was een hele hoek geschoten en de bewoonster was ernstig geraakt. Buiten op straat schreeuwden een paar kinderen van een jaar of drie, die onder de glasscherven bedolven waren. Als waarnemer moet je dan de schade opnemen en even later ging ik naar het ziekenhuis om te zien hoeveel gewonden er waren binnengebracht. Die mensen daar vlogen me bijna aan, omdat ik niets had gedaan om hen te helpen. Ze verwachtten dat wij, waarnemers, iets doen, terwijl onze taak slechts waarnemen is. We mogen niets doen. We hebben later aan de ziekenhuisdirectie uitgelegd dat het

onze taak was om te rapporteren. Of ze dat aan die mensen door wilde geven. Ja God, de ene apprecieert het wel wanneer je er als de kippen bij bent, de ander ziet dat als sensatie-zucht en pottenkijkerij.

De hoofdtaak van een UNMO is waarnemen. Maar jullie doen nog meer. Waar houden jullie je behalve met waarnemen ook mee bezig?

Allereerst werkt een UNMO in een groep. Zo'n waarnemersgroep bestond aanvankelijk uit ongeveer zes man, later werden dat er meer geworden. Onze eigenlijke taak was dus waarnemen, wat wil zeggen dat we van beide partijen in kaart probeerden te brengen wat ze aan wapens hadden. En als er was geschoten, dan gingen we na wie er had geschoten, waarom dat was gebeurd en wat de schade was. In het begin coördineerden we daar ook de konvoien en droppings. Daarnaast hielden we ons bezig met het uitwisselen en bezoeken van krijgsgevangenen, besprekingen tussen Serviërs en Moslims en het bezorgen van pakketten van krijgsgevangenen.

Hoe werden die krijgsgevangenen behandeld?

Soms kregen we het idee dat we niet alles te zien kregen, dat ze sommige gevangenisvoor ons verborgen hielden. Maar de gevangenen die we aan beide zijden hebben bezocht, zagen er goed uit. Toch had ik de indruk dat de Moslims doorgaans beter met hen omgingen dan andersom. Bij uitwisselingen, die we overigens ook organiseerden, zagen de Moslims die net op vrije voeten waren er meestal gehavend uit. Ze hadden schrammen en allerlei kleine verwondingen. Om een voorbeeld te geven; een van de laatste keren zag ik iemand met een gat in zijn broek, of zeg maar drie broeken. En door dat gat kon je zijn blote billen zien.

Maar als je hen bezocht in hun kamp dat meestal een kelder van een gebouw was, dan zagen ze er toch redelijk uit. Je kon wel zien dat ze frisse lucht nodig hadden, want ze zaten met velen in een kleine ruimte. Neem, zeg maar, een gemiddelde slaapkamer en zet er achttien personen in, dan krijg je een idee hoe ze daar leefden.

Bovendien werden ze maar soms gelucht. Ze hadden behalve een slaapmatje niets. De krijgsgevangenen aan moslimzijde worden regelmatig medisch onderzocht. Dan blijkt dat de Rode-Kruisregels min of meer worden nageleefd. Ook als je naar hun voeding kijkt, dan worden ze gezien de omstandigheden niet slecht behandeld. Ze krijgen nauwelijks minder voedsel dan de lokale bevolking.

Het is voor een UNMO belangrijk om het vertrouwen van de lokale commandanten te winnen. Wij zaten er immers als onpartijdige partij aan tafel als Serviërs en Moslims onderhandelden over een overdracht van krijgsgevangenen. Daarnaast bezochten we die commandanten ook om hun frontlijnen te inspecteren. Het zal duidelijk zijn dat ze ons daar niet met open armen ontvingen. Waarom zouden ze hun stelling blootgeven, terwijl er niets tegenover stond. Het was daarom belangrijk een goede band met die mannen aan te knopen. Ze moesten in je onpartijdigheid geloven. Ze vroegen me dan wel eens: Hoe kunnen we je vertrouwen? Dan zei ik: 'Je moet me zien als een vader van drie kinderen; een Kroaat, een Serviër en een Moslim. Ik ben de vader die niets lie-

ver wil dan dat zij hun ruzie bijleggen. Om dat te bereiken heb ik ieders vertrouwen nodig om objectief te kunnen bemiddelen. Dat vertrouwen zal ik niet schenden omdat jullie alledrie mijn zonen zijn.' Zo probeerde ik hen te overtuigen en vrijwel altijd lukte dat. Het kostte alleen veel tijd en geduld. En helaas hadden niet al mijn collega's dat.

U bent in die periode vier keer thuis geweest. Uw vrouw heeft nog niet de helft geweten van wat u daar heeft meegemaakt. Dat heeft u haar pas verteld, toen u definitief terugkwam. Was het zo gevaarlijk?

Ja, dat kun je wel zeggen. We reden patrouilles door een stad vlak na beschietingen. Om de schade degelijk op te kunnen maken gingen we erop af zodra het veilig leek. Maar daar konden we ons wel eens lelijk in vergissen. Dan werd er weer geschoten als wij op straat waren, ver uit de buurt van ons relatief veilige hoofdkwartier. Ook reden we dus regelmatig naar het front. We parkeerden onze auto dan een eindje uit de buurt en liepen het laatste stuk om de positie van de te bezoeken eenheid niet te verraden. Ik heb meerdere malen meege-

maakt dat ze toen op ons begonnen te schieten. En als de kogels dan twee meter naast je inslaan, weet je echt niet of ze nou gericht vuren of niet. Op zulke momenten kun je niet eens wegrennen, want dan vinden ze het helemaal grappig en blijven ze schieten. Je moet gewoon rustig terug naar de auto lopen. En zo heb ik zoveel meegemaakt. Als de minister dan spreekt van een aanvaardbaar risico, dan zie ik dat persoonlijk toch wat anders. Je voelt je soms gewoon een schietschijf. Ik vertel dit niet om stoer te doen. Ik vind dat mensen hun kop niet in het zand moeten steken. Al die vakantie-verhalen.

U heeft zelf loch ook een half jaar mooi weer gespeeld?

Voor mijn vrouw, ja. Zij is blij dat ze maar gedeeltelijk op de hoogte was. En inderdaad als de echtgenotes van UNMO's dit nu lezen, dan moeten ze wel beseffen dat het werk van de ene UNMO, het werk van de andere niet is. Ik heb geluk gehad, een volgende heeft dat misschien niet eens nodig; die zal niets van dit verhaal herkennen.

Ze moeten dit maar zien als mijn persoonlijke ervaringen.

De krijgsgevangenen met ieder een kartonnen doos in hun hand worden uitgewisseld